

کام پنجم

آموزش و پرورش «بازماندگی فکری»

یاد دہی آفرینش واژه و پیام در گفتن و نوشتن

«آموزش درس اشیا»

ویژہی دانش آموزان پایہی پنجم ابتدایی

و دیگر دانش آموزان

مؤلف: عبدالرحمان صفاریور

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
شابک
وضعیت فهرست نویسی
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
موضوع
شناسی افزوده
رده بندی کنگره
رده بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

مقاریور، عبدالرحمان، ۱۳۲۱ -
گام پنجم آموزش و پرورش باران فکری : یاددهی آفرینش واژه و پیام در گفتن و نوشتن... مؤلف عبدالرحمان مقاریور.
تهران: مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)، ۱۳۹۵.
۱۲۴ص: ۱-
۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۱۲۷۱-۶
فایا
فارسی --- جمله سازی --- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
(Persian language --- Sentences --- Study and teaching (Elementary :
فارسی --- انشا و تمرین --- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
(Persian language --- Composition and exercises --- Study and teaching (Elementary :
فارسی --- رسم الخط و املا --- راهنمای آموزشی (ابتدایی)
(Persian language --- Orthography and spelling --- Study and teaching (Primary :
سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی. مؤسسه فرهنگی مدرسه برهان (انتشارات مدرسه)
LB۱۵۷۷ / ف۲ ص ۶۵۸ / ۱۳۹۵
۳۷۲/۶۳۰۷ :
۴۵۴۴۵۲۳ :

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
وزارت آموزش و پرورش

گام پنجم
آموزش و پرورش باران فکری
یاددهی آفرینش واژه و پیام در گفتن و نوشتن

مؤلف: عبدالرحمان مقاریور
طراح گرافیک: مسعود آباد
چاپ اول: ۱۳۹۶
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
لیتوگرافی: رایانه نگار
چاپ و صحافی از: چاپ خجسته
قیمت: ۲۰۰۰۰۰۰ ریال
حق چاپ محفوظ است

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۱۲۷۱-۶
ISBN 978-964-08-1271-6

نشانی: تهران: خیابان سپهبد قرنی، نرسیده به پل کریمخان زند،
کوچه شهید محمود حقیقت طلب، شماره ۸
تلفن: ۸۸۸۰۰۳۲۴-۹ (دورنویس) (فاکس): ۸۸۹۰۳۸۰۹

MadresehPub

MadresehPub

www.enma.ir

تقدیرم به تمام دانش‌آموزان پایه‌ی پنجم به ویژه باران و گلنار عزیز

«فهرست»

پیش‌گفتار	۷
ستایش «ای تو بر دل» و زبانه‌ها	۱۱
درس اول / تماشاخانه	۱۵
درس دوم / فضل خدا	۲۱
درس سوم / رازی و ساخت بیمارستان	۲۷
درس چهارم / بازرگان و پسران	۳۳
درس پنجم / چنار و کدو بُن	۳۹
درس ششم / سرود ملی	۴۵
درس هفتم / دفاع از میهن	۵۱
درس نهم / نام‌آوران دیروز، امروز، فردا	۵۹
درس دهم / نام نیکو	۶۷
درس یازدهم / نقش خردمندان	۷۳

درس دوازدهم / بخوان و بیندیش

– فردوسی، فرزند ایران

– بوعلی و بانگ گاو ۸۱

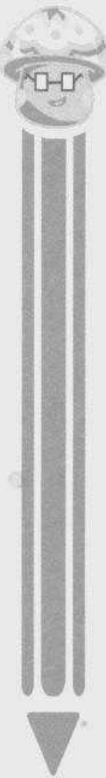
درس سیزدهم / روزی که باران می‌بارید ۸۷

درس چهاردهم / شجاعت ۹۳

درس پانزدهم / کاجستان ۱۰۱

درس شانزدهم / وقتی بوعلی، کودک بود ۱۰۹

درس هفدهم / کار و تلاش ۱۱۷

پیش‌گفتار

این کتاب دنباله‌ی آموخته‌ها در چهار کتاب «نام اول گاه - نوم، گام سوم و گام چهارم» در تلاش‌های آموزشی سامان داده‌ی انشایی به هدف یاددهی - یادگیری «آفرینش کلمه و نوشتن پیام» در هفده درس، همانند کتاب فارسی خوانداری پنجم ابتدایی، تدوین شده است.

همان‌طور که در چهار کتاب قبلی آمده است، هدف از تدوین این کتاب به نام «گام پنجم» پرورش یاددهی - یادگیری «باران فکری، جهت آفرینش واژه و پیام در گفتن و نوشتن» است.

باید دانست همان‌گونه که دانش‌آموزان مفاهیم ریاضی و علوم را به طور عملی و کاربردی یاد می‌گیرند، مفاهیم آفرینش کلمه و پیام را نیز باید به طور عملی و کاربردی از کودکی، کسب کنند و یاد بگیرند. آن‌گاه پس از تعلیم مستقیم، هر دانش‌آموز در حد توان و آموخته‌های خود به گونه‌ای صحیح و درست به سخن گفتن و نوشتن اندیشه‌ی خود بپردازد. بنابراین، این کتاب دربرگیرنده‌ی آموزش‌های مستقیم، برای دانش‌آموزان جهت فراگیری مهارت‌های گفتاری و نگارشی است و مهارت گفتن و نوشتن «انشا» را در دانش‌آموزان ایجاد و گسترش می‌دهد، همچنین آنان را برای فراگیری‌های زبانی در پایه‌های بالاتر آماده می‌سازد. علاوه بر آن تلاش شده است، مطالب و تمرین‌های گسترش مهارت زبانی - صحیح سخن گفتن و صحیح نوشتن - در این کتاب خسته‌کننده و کسالت‌آور نباشند؛ بلکه برای دانش‌آموزان لذت‌آور و در یادگیری مطالب درسی دیگر کارساز باشند، یعنی به منزله‌ی چهارچوبی برای آموزش معنی‌دار آن‌ها مورد استفاده قرار بگیرند.

در این جا پیشنهاد چند نکته ضروری است:

۱) به منظور گسترش توان مهارت زبانی دانش‌آموزان در گفت و شنود و نوشتن پیام، باید فرصت اندیشیدن و فکر کردن به آن‌ها داده شود. بنابراین برای یادگیری و ماندگاری بیش‌تر در دانش‌آموز نباید پاسخ پرسش‌های زبانی بدون تلاش خودشان، به یکباره در اختیارشان قرار داده شود.

۲) معمولاً فرایند مشاهده از راه حواس پنجگانه «دیدن، شنیدن، لمس کردن، چشیدن و بوییدن» برای افراد بخصوص دانش‌آموزان پرسش ایجاد می‌کند و از این طریق اطلاعات مناسبی در اختیار آنان قرار می‌گیرد، تا توانایی پیدا کنند که بتوانند به نکته‌ای شفاهی یا کتبی به راحتی در حدّ توان خود پاسخ دهند.

۳) از آنجا که در «یاددهی - یادگیری» نوین کار گروهی در کلاس درس و مدرسه بسیار مورد تأکید کارشناسان آموزشی، مدیران تربیتی و آموزگاران خبره است، پیشنهاد می‌شود در ارتباط با آموزش و یادگیری مطالب دقیق و بالنده‌ی آموزشی این کتاب در کلاس؛ آموزگار با صلاحدید خود دانش‌آموزان را گروه‌بندی کند [به طور مثال افراد هر میز را] یک گروه قلمداد کرده، فرصت آموزشی، از آن‌ها بخواهد در زمینه‌ی هر نکته زبان‌آموزی با یکدیگر گفت‌وگو و تبادل نظر کنند.

در پایان اجرای هر تمرین با اجازه‌ی آموزگار، هر بار یک نفر از بین نفرات هر گروه به عنوان نماینده، نتیجه‌ی بررسی‌های گروه را واضح و شفاف برای دیگر شاگردان تابلای بیان کند؛ تا از طرف آموزگار و دیگران مورد بررسی و تأیید قرار گیرند. [انجام این ویژگی در یاددهی - یادگیری کلیه‌ی درس‌ها مفید و قابل استفاده است.]

۴) در دوره‌ی ابتدایی بخصوص در درس آموزش مهارت‌های زبانی «لازم و نیاز» است که در خانه، خانواده نیز همکاری لازم در مورد آموزش‌های داده شده در کلاس را بر عهده داشته باشد. [دانستن این نکته ضروری است که مدرسه و خانواده همچون دو بال پرنده، برای پرواز یادگیری دانش‌آموز هستند.] بنابراین نیاز است با توجه به توصیه‌ها و یادآوری آموزگار، خانواده‌ها از فرزند خود بخواهند آموخته‌های آموزشی هر درس کلاس زبان‌آموزی را برای آنان بازگویی و تکرار نمایند.

نتیجه‌ی این اقدام آن خواهد بود که والدین، ضمن آگاهی از میزان پیشرفت و نحوه‌ی تلاش زبان‌آموزی فرزندشان، برای خود دانش‌آموز نیز تکرار و بازآموزی یاد گرفته‌های درسی کلاس سبب ماندگاری بهتر در یاد فرزندشان خواهد شد. در ضمن چون فعالیت‌های هر دانش‌آموز در خانه از راه گفت‌وگو و مشاهده انجام می‌گیرد، در هر درس یک تمرین تحت عنوان «کار در خانه، بررسی در کلاس» وجود دارد؛ این تلاش لازم است با همکاری و نظارت خانواده به طور دقیق انجام گیرد، و در هر کلاس مطرح شود تا از طرف آموزگار و دیگران، سنجش و مورد گفت‌وگو قرار گیرد. [این فعالیت اثر بالنده‌ای در پیشرفت مهارت زبانی دانش‌آموزان در گفتن و نوشتن مطالب خواهد شد.]

ویژگی دیگر این تلاش آن است که اگر دانش‌آموزی در نکته‌ای نیاز به کمک و بازآموزی داشته باشد، می‌توان او را در این زمینه راهنمایی و یاری کرد.

(۵) بخش‌های مختلف هر درس شامل قسمت‌های زیر است:

(الف) انجام کار گروهی در کلاس با راهنمایی و نظارت آموزگار در چند تمرین؛

(ب) یک نکته‌ی آموزشی تحت عنوان «راهنمایی و دانستنی»

(پ) در هر درس یک تمرین تحت عنوان «کار در خانه، بررسی در کلاس» آمده است که درباره‌ی آن پیش از این

توضیح داده شد.

(ت) در هر درس یک نکته ویژه تحت عنوان «بخوانید و بخندید» برای درک و دریافت و بازگویی متن پیام آن، آمده است.

(ث) در پایان هر درس از دانش‌آموزان خواسته شده است از یاد گرفته‌های خود در آن درس، اظهار نظر و ارزشیابی به عمل آورند و در صورت نیاز برای حل مشکل خود از آموزگار و دیگران کمک و یاری بگیرد.

(۶) از آن‌جا که درک پیام شفاهی و کتبی هر مطلب، زمانی امکان‌پذیر است که شنونده یا خواننده، کاملاً معنی واژه‌ها و ترکیب‌های شنیده شده یا خوانده شده در آن جمله را بداند و بفهمد، بنابراین باید به دانش‌آموزان، فرصت و عادت داده شود جهت یادگیری و درک پیام هر متن در کتاب یا هر مطلب دیگری، چنانچه معنی و تلفظ کلمه یا ترکیبی را نمی‌دانند، آن را مطرح کنند و از آموزگار و دیگران بپرسند. بخواهند تا در این باره به آنان کمک و راهنمایی لازم صورت گیرد.

(۷) به منظور تأثیرگذاری و به یادسپاری عمیق معنی کلمه‌ها و ترکیب‌ها، کتاب در هر درس چند جدول تحت عنوان «جدول کلمه و معنی» آمده است.

توجه [به دلیل کوتاهی و مختصر بودن پاره‌ای از درس‌ها این تعداد «جدول کلمه و معنی» کمتر است].

(۸) به منظور آشنا شدن دانش‌آموزان با شیوه‌ی کاربری «واژه‌نامه‌ی آخر کتاب فارسی» و اطلاع از چگونگی استفاده از فرهنگ‌نامه‌ها در هر درس از دانش‌آموزان خواسته شده با مراجعه به «واژه‌نامه‌ی کتاب» معنی آن‌ها را بنویسد تا در یاد آن‌ها از نظر نوشتاری و معنی ماندگارتر شوند. [این ویژگی در جدول کلمه و معنی ۲ و ۴ نمود دارد].

(۹) به علت پایه‌ای و بنیادی بودن مطالب زبان‌آموزی در پایه‌های اول و دوم ابتدایی، لازم است آموزگاران پایه‌های درسی بعدی نیاز است از مفاهیم آموزشی و بنیادی آن‌ها نه تنها آگاه باشند، بلکه باید عمیقاً نحوه‌ی تدریس و تفهیم به دانش‌آموزان بدانند و در فرصت‌های آموزشی مورد نیاز پایه‌ی خود، از آن‌ها مستقیم و غیرمستقیم استفاده کنند. [به کارگیری این ویژگی در تمام درس‌های پایه‌های ابتدایی مورد نیاز است].

به این ترتیب آموزگاران دوره‌ی ابتدایی قادر خواهند بود به سادگی برای رفع مشکل انشایی و دیگر دروس دانش‌آموزان اقدام نمایند و مؤثر واقع شوند.

۱۰) مطالب این کتاب به متن درسی کتاب‌های خوانده شده در پایه‌های قبلی و کتاب‌های درسی مختلف پایه‌ی پنجم ابتدایی از نظر درک مفهوم گفتاری و نوشتاری ارتباط مستقیم و غیرمستقیم دارند.

۱۱) لازم است آموزگار یا (آموزنده) قبل از آموزش مطالب این کتاب، با اهداف و محتوای آموزشی آن درس آشنایی و اطلاع کامل پیدا کند؛ زیرا:

- می‌دانیم مطالب درسی در هر پایه برای تمام دانش‌آموزان سراسر کشور تهیه و تدوین شده است و می‌شود؛

- می‌دانیم که همه‌ی دانش‌آموزان در هر پایه در مناطق مختلف کشور باید مطالب هر کتاب درسی در هر پایه‌ی

درسی را فرا گیرند.

لذا بر ما آموزگاران است با دانستن نکات ارزشمند بالا در طول یاددهی - یادگیری هر درس در کلاس، دانش‌آموزان را تشویق و عادت دهیم چنانچه تا خط، معنی و پیام کلمه یا ترکیبی را متوجه نشدند از آموزگار یا خانواده‌ی خود بپرسند، و آموزگاران نیز با ساده‌ترین و گویاترین حالت به ایشان پاسخ دهند تا یاددهی - یادگیری مطالب درسی مختلف به آنان به طور کامل و واقعی انجام گیرد.

[همان‌گونه که پیش از این گفته شد، دانش‌آموزان دانش‌متن معنی و مفهوم کلمه‌ها و ترکیب‌ها در هر درس متوجه پیام آن می‌شوند.]

باید دانست ساده‌ترین راه کمرنگ کردن این مشکل، آشنا بودن آموزگار با چگونگی شناخت و رفع این نارسایی‌ها در بین کلیه‌ی دانش‌آموزان است.

آموزگاران و والدین محترم

کلیه‌ی مطالبی که در کتاب‌های آموزش «انشا» در پایه‌های مختلف دوره‌ی ابتدا - به همت انتشارات ارزشمند مدرسه توسط این‌جانب عبدالرحمان صفارپور - مؤلف - این کتاب‌ها به کمک ویراستار محترم به منظور کمک و یادگیری تلاش «گفتن و نوشتن» در درس انشا به دانش‌آموزان این کشور ارائه شده، همگی مطالبی هستند که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم در کتاب‌های درسی «بخوانیم - بنویسیم» فارسی دوره‌ی ابتدایی در کلاس‌های درسی مطرح شده است.

به امید تأثیربخشی به جامعه‌ی آموزشی

موفق باشید

عبدالرحمان صفارپور